

การใช้หลักกฎหมาย เรื่องกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังในประเทศไทย

หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นเพียงทฤษฎีที่ยอมรับกัน แต่จะนำมาปฏิบัติใช้ไต่ผลเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ใช้และผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย การพินิจพิเคราะห์ในเรื่องผลการบังคับใช้กฎหมายของไทยว่าจะถือตามหลักเรื่องกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง จึงเป็นปัญหาที่ควรพิจารณาโดยแยกออกเป็น

ก. การใช้โดยฝ่ายบริหาร

ก่อนอื่นแม้ว่าฝ่ายบริหารจะไม่มีอำนาจในการตรากฎหมาย แต่กฎหมายที่มีลักษณะเป็นลำดับรองก็อยู่ในอำนาจของฝ่ายบริหาร ซึ่งการโฆษณากฎหมายเหล่านี้ เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ จึงเกิดปัญหาว่า กฎหมายมีผลบังคับใช้เมื่อใด ซึ่งปัจจุบันได้ยุติแล้วโดยเทียบได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓/๒๔๗๘ ๓ บ.ร.บ.๕๒ ซึ่งวินิจฉัยว่า กฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่มีบทให้ใช้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น หมายความว่าให้ใช้ตั้งแต่วันแห่งราชกิจจานุเบกษา ซึ่งประกาศกฎหมายหรือพระราชบัญญัตินั้น ๆ ไม่ใช่วันแห่งกฎหมายหรือพระราชบัญญัตินั้นเอง ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า กฎหมายก็ยังเป็นกฎหมายอยู่ แม้จะวันก่อนที่จะประกาศใช้บังคับ แต่หากจะให้มันผลบังคับกับราษฎรได้ ก็ต่อเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือจากหนังสือที่ ท.๗๐๘/๒๔๕๐ จากเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ถึงปลัดกระทรวงกลาโหมก็ให้ความเห็นไว้ว่า กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า "ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป" หมายความว่า ให้ใช้ในวันรุ่งขึ้นจากวันประกาศนั้น เพราะถ้าหากกฎหมายประสงค์จะให้ใช้

กฎหมายเมื่อใดก็ควรจะมีไว้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติฝ่ายบริหารก็ตรากฎหมาย
 ที่ให้มีผลย้อนหลังมาตลอด^๑ เพียงแต่กฎหมายที่ตรานั้นเป็น retroactive
 มีใช้เป็น ex post facto อาทิเช่น

(๑) พระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานเทศบาล (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๖
 มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม
 พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๘)

(๒) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๑๘
 มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน
 พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๘)

(๓) พระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมสมาชิกสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี
 พ.ศ. ๒๕๑๙

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ตุลาคม
 ๒๕๑๙ เป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๙)

(๔) พระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางของสมาชิกสภาที่ปรึกษา
 ของนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๒๐

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ตุลาคม
 พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๒๐)

คำได้ bec. ๖๘ ชีรรม.
 ชลช. ๖๘

หนังสือที่ ข. ๑๒๘๗/๒๔๘๓ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๘๓ เรื่องกำหนดวัน

ใช้พระราชกฤษฎีกา โดยที่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ากรณีที่ตราพระราชกฤษฎีกา
 ให้มีผลย้อนหลังนั้นทำได้ เพราะไม่มีบทกฎหมายใดหรือแม่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรห้ามไว้.

(๕) พระราชกฤษฎีกาแก้ไข้จ่ายในการเดินทางของสมาชิกสภาปฏิรูป
การปกครองแผ่นดินและกรรมาธิการ พ.ศ.๒๕๒๐

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน
พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๒๐)

(๖) พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยก
เว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ๖๑) พ.ศ.๒๕๑๕

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่

(๑) ในกรณีภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดา ให้ใช้บังคับสำหรับเงินได้
พึงประเมินประจำ พ.ศ.๒๕๑๕ ที่จะต้องยื่นรายการใน พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นไป

(๒) ในกรณีภาษีเงินได้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลให้ใช้บังคับ
สำหรับเงินได้ของรอบระยะเวลาบัญชีซึ่งสิ้นสุดลงในหรือหลังวันที่ ๓๑ ธันวาคม
พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๕)

ประกาศที่มีผลใช้บังคับก่อนวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แบ่งท้องที่กิ่งอำเภอควนกาหลง
อ.เมืองสตูล จ.สตูล ตั้งเป็นกิ่งอำเภอท่าแพ (๒๕๑๕ - ๔๐ - ๑๓๐๕)
"...ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นไป จึง
ประกาศมาเพื่อทราบทั่วกัน"

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๕

- ประกาศกระทรวงการคลัง ที่ อ.๘๖/๒๕๑๕ เรื่อง อัตราเงินชดเชยค่าภาษีอากรกระจกที่ไม่เป็นอันตรายเมื่อแตก (Safety Glass) ที่ใช้กับรถยนต์ (๒๕๑๕ - ๗๐ - ๕ พ.)
- "๔. ประกาศนี้ให้ใช้บังคับสำหรับการส่งออก ตั้งแต่วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๗ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๕

- ประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยภาษีเงินได้และภาษีการค้า (ฉบับที่ ๒) เรื่อง กำหนดองค์การสถานสาธารณกุศล สถานพยาบาล และสถานศึกษา ตามมาตรา ๔๗ (๗) (๘) และมาตรา ๗๕ ตรี (๘) (๙) แห่งประมวลรัษฎากร (๒๕๑๑ ตอนที่ ๒๕)
- "๒. ประกาศนี้ให้เริ่มใช้บังคับ
- (๑) สำหรับเงินได้พึงประเมินประจำ พ.ศ.๒๕๑๑ ที่จะต้องยื่นรายการใน พ.ศ.๒๕๑๑ เป็นต้นไป
- (๒) สำหรับรายรับของผู้ประกอบการค้าในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๑๖ เรื่อง จัดตั้งสำนักงานบัญชี และแต่งตั้งสารวัตรใหญ่บัญชี สารวัตรบัญชีและพนักงานเจ้าหน้าที่ (๒๕๑๖ - ตอนที่ ๕๓)
- "ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๖

- ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง แต่งตั้งกรรมการธนาคารออมสิน (ร.๒๕๑๘ - ๕๓ - ๖๑๒)
"ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนชื่อสถานีตำรวจรถไฟ โพนสูง (ร.๒๕๑๘ - ๕๓ - ๖๒๐)
"ทั้งนี้ ตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ.๒๕๑๘) เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ.๒๕๐๗ (ร.๒๕๑๘ - ๕๔ - ๔ พ.)
"ทั้งนี้ ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๑๗) ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๗ และให้ใช้ประกาศฉบับนี้ แทน ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๘ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๑๘

- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การแบ่งภาควิชาในคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (๒๕๑๒ - ๗๐ - ๑ พ.)
"ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๒ เป็นต้นไป"

ประกาศ ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๑๒

ตามความเห็นของอาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ แม้ว่าพระราชกฤษฎีกา
กฎกระทรวง มีไขกฎหมาย เพราะพระราชบัญญัติเท่านั้นที่เป็นกฎหมาย การเปลี่ยน
แปลงแก้ไขพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง จึงมีไขเปลี่ยนกฎหมาย แต่มีปัญหาว่า
พระราชกฤษฎีกากำหนดความผิดได้ ซึ่งตามหลักก็ทำใ้กฎหมายแม่บทให้อำนาจ
ถ้าเช่นนั้นพระราชกฤษฎีกานั้นก็นำหนักเหมือนกฎหมาย ซึ่งเป็นข้อสังเกตเมื่อกฎหมาย
เปลี่ยนไปให้มีผลย้อนหลัง พระราชกฤษฎีกาที่ออกมาในลักษณะกำหนดความผิดก็ถือว่า
เปลี่ยนแปลงให้มีผลย้อนหลังเช่นกัน เช่นเดียวกับกฎหมายเฉพาะกาลที่ออกใช้เฉพาะ
กาลอันหนึ่งอันใดนั้น หรือเฉพาะเวลาระยะเวลาหนึ่งนั้น โดยเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ใช้
อยู่เดิม ภายหลังเมื่อครบเวลาหรือเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว กฎหมายเฉพาะกาลก็สิ้น
ผลไป ซึ่งจะถือว่ากฎหมายเก่ากลับมาใช้บังคับหรือไม่?

ในกรณีที่พิจารณาความผิดต่อระเบียบวินัยของไทยมีคณะกรรมการข้าราชการ
พลเรือน และศาลทหาร ซึ่งถือว่าการลงโทษเป็นเรื่องจำกัดเสรีภาพ จึงยอมรับหลัก
นี้ให้อยู่ในบังคับของหลักกฎหมายที่ไม่มีผลย้อนหลัง เพราะในส่วนที่เกี่ยวกับคณะ
กรรมการ ก.พ. ขอบบังคับต่าง ๆ จะมีผลใช้บังคับเมื่อใดประกาศในราชกิจจานุเบก-
ษา และจะไม่มีผลย้อนหลัง เว้นแต่จะใคร่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้ย้อนหลังได้
แต่ทั้งนี้ขอบบังคับที่ระบุโทษย้อนหลังไ้แก่ที่ปรากฏมายังไม่มีขอบบังคับใดที่เป็นโทษแก่
ผู้กระทำผิดทางวินัยเลย เพราะขอบบังคับที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดล้วนแล้วแต่ให้
ผลใช้บังคับนับตั้งแต่วันที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะไม่มีผลย้อนหลังได้

จิตติ ติงศภัทิย์, อมร จันทรมุรธ และ วิษณุ เกรืองาม, "กฎหมายไม่มี
ผลย้อนหลัง" วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๒๐), ๒ : ๒๑๑ - ๒๑๙.

ในส่วนที่เกี่ยวกับศาลทหาร แม้จะไม่มีวิธีการเหมือนกับคณะกรรมการ ก.พ. ก็ตาม แต่ก็ยังคงยึดหลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง ไม่ว่าในการกำหนดความผิดหรือในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำผิดวินัย

ข. การใช้โดยฝ่ายนิติบัญญัติ

การตรากฎหมายอยู่ภายในอำนาจของสภานิติบัญญัติ โดยรัฐธรรมนูญ จะกำหนดว่าพระราชบัญญัติจะเสนอได้โดยใครบ้าง ซึ่งบางครั้งก็จะระบุว่าผู้ที่มีสิทธิเสนออาจจะเป็นคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ห้ามมิให้สมาชิกสภาเสนอ หรือวิธีการเสนอจะต้องผ่านความเห็นชอบของกรรมาธิการเท่านั้น ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญ แต่ละฉบับจะกำหนดอำนาจไว้ แต่การตรากฎหมายให้มีผลย้อนหลัง แต่เดิมประเทศไทย มีกฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าห้ามมิให้มีผลย้อนหลัง เช่น รัฐธรรมนูญปี ๒๕๓๕ มาตรา ๒๗ และมีกฎหมายอาญาซึ่งก็เป็นการสอดคล้องกับปรัชญาสากลว่าควยสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ก็ยังมีความเห็นทั่วไปว่า กฎหมายใดไม่ระบุให้ชัดเจนว่าให้บังคับย้อนหลัง ก็ไม่มีผลย้อนหลัง แต่ในทางปฏิบัติ การประกาศใช้กฎหมายซึ่งถ้าเป็นพระราชบัญญัติก็จะประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งถือว่ามิผลบังคับใช้นับแต่วันที่ประกาศ^๑ ลงในราชกิจจานุเบกษา

กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นนั้น ถ้าให้มีผลย้อนหลังจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางแพ่งมากกว่า แต่ก็มิใช่ข้อสังเกตว่าถ้ารัฐธรรมนูญไม่มีมาตรากำหนดการห้ามย้อนหลัง

^๑ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓/๒๕๓๔ ข้อเท็จจริงคือ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. ๒๕๓๓ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ แต่ได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และตามมาตรา ๒ บัญญัติว่าให้ใช้ตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป จึงเป็นอันว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ไม่ใช่ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓.

แล้ว ทางสภาจะตรากฎหมายให้มีผลย้อนหลังในทางอาญาจะเป็นการขัดต่อประเพณีการปกครองหรือไม่ ซึ่งปัญหาข้อนี้ก็เป็นที่ยุติแล้ว เพราะแม้แต่รัฐธรรมนูญเอง หรือธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ก็ยังมีมาตราที่บัญญัติกฎหมายให้มีผลย้อนหลังได้ เช่น รัฐธรรมนูญพ.ศ. ๒๕๑๘ "มาตรา ๒๘ บรรดาการกระทำ ประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หรือการกระทำประกาศ หรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ได้กระทำประกาศหรือสั่งก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ไม่ว่าจะกระทำด้วยประการใดหรือเป็นในรูปใด และไม่ว่าจะกระทำประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติในทางบริหารหรือในทางตุลาการ ให้ถือว่ากรกระทำประกาศ หรือคำสั่ง ตลอดจนการกระทำของผู้ปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้น เป็นการกระทำ ประกาศหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย"

นอกจากนี้กฎหมายที่ไม่มีโทษทางอาญา เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการคลัง กฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางแพ่งก็บัญญัติให้มีผลย้อนหลังดังเห็นได้จากกฎหมายที่ประกาศวันใช้บังคับย้อนหลัง

วันใช้บังคับย้อนหลัง

พระราชบัญญัติยกเลิกความผิดให้แก่อำมาตย์พระราชาธิบดีลักษณะเกณฑ์ทหาร และผู้ขาดหนีราชการทหารและตำรวจ พุทธศักราช ๒๕๓๕

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นต้นไป

(รก.๒๕๓๕ เล่ม ๘๘ หน้า ๓๕๘ วันที่ ๑๑ ก.ย.๒๕๓๕)

พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พุทธศักราช ๒๕๗๖

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พุทธศักราช ๒๕๗๖" ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ตลอดไปจนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๗๖

(รก.๒๕๗๖ เล่ม ๕๐ หน้า ๕๘ วันที่ ๑๒ เม.ย.๒๕๗๖)

พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ พุทธศักราช ๒๕๗๖

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๗๖ เป็นต้นไป

(รก.๒๕๗๖ เล่ม ๕๐ หน้า ๕๘ วันที่ ๑๗ เม.ย.๒๕๗๖)

พระราชบัญญัติภาษีการค้า พุทธศักราช ๒๕๗๖

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๗๕ เป็นต้นไป

(รก.๒๕๗๖ เล่ม ๕๐ หน้า ๘๑ วันที่ ๑๗ เม.ย.๒๕๗๖)

พระราชบัญญัติกำหนดอัตราเงินรัชฎูปการ ในตำบลสว่าง อำเภอมรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พุทธศักราช ๒๕๗๖

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๗๖ เป็นต้นไป ให้กำหนดและจัดเก็บเงินรัชฎูปการชายฉกรรจ์ในตำบลสว่าง อำเภอมรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตามอัตราคนละสี่บาท

(รก.๒๕๗๖ เล่ม ๕๐)

พระราชบัญญัติภาษีการธนาคารและการประกันภัย พุทธศักราช ๒๔๗๖

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๖ เล่ม ๕๐ หน้า ๖๗๖ วันที่ ๓ ธ.ค.๒๔๗๖)

พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พุทธศักราช ๒๔๗๗

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

(รก. เล่ม ๕๑ หน้า ๑๒ พ.ศ.๒๔๗๗ วันที่ ๕ เม.ย.๒๔๗๗)

พระราชบัญญัติเงินรัฐอุปการ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๗ เล่ม ๕๑ หน้า ๓๘๘ วันที่ ๒๖ ส.ค.๒๔๗๗)

พระราชบัญญัติตรอยนครแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒)

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๒ หน้า ๖ วันที่ ๗ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติลดอัตราเก็บเงินอากรสวนใหญ่ พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘

เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๒ หน้า ๓๐ วันที่ ๑๘ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติยกเลิกค่าธรรมเนียมมอกรสวนจาก พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๒ หน้า ๕๒ วันที่ ๑๔ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติเปลี่ยนวิธีเก็บภาษีอากรแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๒ หน้า ๔๘ วันที่ ๒๑ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติลดหย่อนเงินค่านา พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๒ หน้า ๑๐๑ วันที่ ๒๑ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติเครื่องแบบเจ้าหน้าที่ฝ่ายท้องถิ่น พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๓ หน้า ๕๗ วันที่ ๑๘ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติการสร้างทาง พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๓ หน้า ๕๕ วันที่ ๑๘ เม.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติล่อเลื่อน พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป เฉพาะประเภทล่อเลื่อนในท้องที่ที่มิใช่พระราชบัญญัติล่อเลื่อน พระพุทธศักราช ๒๔๖๐ อยู่แล้ว ถ้าจะให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ในท้องที่อื่นใด เมื่อใด จะได้ประกาศให้ใช้พระราชกฤษฎีกา

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๓ หน้า ๘๓ วันที่ ๓ พ.ก.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติลปิดเก็บเงินค่าน้ำ พุทธศักราช ๒๔๗๘

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๗๘ เล่ม ๕๓ หน้า ๕๕๘ วันที่ ๑๕ พ.ย.๒๔๗๘)

พระราชบัญญัติภาษีการค้ำ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๐

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๘๐ เล่ม ๕๔ หน้า ๘๔๔ วันที่ ๒ ส.ก.๒๔๘๐)

พระราชบัญญัติภาษีการค้ำ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๐

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๘๐ เล่ม ๕๔ หน้า ๘๕๐ วันที่ ๒๓ ส.ก.๒๔๘๐)

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ (ฉบับที่ ๓) พ.ก.๒๔๘๐

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๘๐ เล่ม ๕๔ หน้า ๘๖๑ วันที่ ๓๐ ส.ค.๒๔๘๐)

พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ พุทธศักราช ๒๔๘๕

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช

๒๔๘๕

(รก.๒๔๘๕ ตอนที่ ๑๒ หน้า ๔๘๑ วันที่ ๒๑ ก.ย.๒๔๘๕)

พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ พุทธศักราช ๒๔๘๘

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับได้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธ-

ศักราช ๒๔๘๘

(รก.๒๔๘๘ ตอนที่ ๑ หน้า ๒ วันที่ ๒ ม.ค.๒๔๘๘)

พระราชบัญญัติเงินทดแทนพนักงานเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๘๘

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับได้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธ-

ศักราช ๒๔๘๘ เป็นต้นไป

(รก.๒๔๘๘ ตอนที่ ๓ หน้า ๔๕ วันที่ ๔ ม.ค.๒๔๘๘)

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ.๒๔๙๐

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม

พ.ศ.๒๔๘๙

(รก.๒๔๙๐ ตอนที่ ๒ หน้า ๑๔ วันที่ ๗ ม.ค.๒๔๙๐)

พระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและค่าพาหนะของสมาชิกวุฒิสภาและ
สภาผู้แทน กับเบี้ยประชุมของกรรมาธิการ พ.ศ.๒๔๙๐

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๘๕

(รก. ๒๔๘๐ ตอนที่ ๒ หน้า ๑๖ วันที่ ๗ ม.ค. ๒๔๘๐)

พระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและค่าพาหนะของสมาชิกวุฒิสภาและสภา
ผู้แทน กับเบี้ยประชุมของกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๔๘๐

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๔ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๔๘๐

(รก. ๒๔๘๐ ตอนที่ ๖๒ หน้า ๗๘๘ วันที่ ๒๓ ต.ค. ๒๔๘๐)

พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๔๘๓

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๓

เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๓ ตอนที่ ๑๐ หน้า ๒๐๐ วันที่ ๑๔ ก.พ. ๒๔๘๓)

พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยภาษีเรือ โรงเรือน ตึก แพ

พ.ศ. ๒๔๘๓

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓

เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๓ ตอนที่ ๑๔ หน้า ๒๕๘ วันที่ ๗ มี.ค. ๒๔๘๓)

พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีงบประมาณ ๒๔๘๔

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๔

เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๔ ตอนที่ ๒๒ หน้า ๔๘๕ วันที่ ๓ เม.ย. ๒๔๘๔)

พระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและค่าพาหนะของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรกับเบี้ยประชุมของกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๔๘๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๕ ตอนที่ ๔ หน้า ๓๑ วันที่ ๑๕ ม.ค. ๒๔๘๕)

พระราชบัญญัติการสร้างทางหลวงแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๘๕

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช
๒๔๘๕ เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๕ ตอนที่ ๔ หน้า ๓๕ วันที่ ๑๕ ม.ค. ๒๔๘๕)

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๖)

พ.ศ. ๒๔๘๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๕ ตอนที่ ๑๒ หน้า ๑๘๘ วันที่ ๒๖ ก.พ. ๒๔๘๕)

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๔๘๕

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา และให้ใช้สำหรับการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ประจำปี ๒๔๘๕
เป็นต้นไป

(รก. ๒๔๘๕ ตอนที่ ๑๖ หน้า ๓๔๘ วันที่ ๑๑ มี.ค. ๒๔๘๕)

พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๖

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม

พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ. ๒๕๐๔

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๔

เป็นต้นไป

(รก. ๒๕๐๔ ตอนที่ ๑๔ หน้า ๗๕ วันที่ ๑๔ ก.พ. ๒๕๐๔)

พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๔

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๓

เป็นต้นไป

(รก. ๒๕๑๔ ตอนที่ ๑๔ หน้า ๑ พ. วันที่ ๘ ก.พ. ๒๕๑๔)

ก. การใช้โดยฝ่ายตุลาการ

ทางศาลไทยยึดมั่นในหลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง โดยถือการตีความโดยเคร่งครัดตาม มาตรา ๒ วรคแรก และยังมีบทบัญญัติ มาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจน ถึงในเรื่องกฎหมายที่เป็นคุณ ซึ่งเท่ากับเป็นบทบัญญัติที่บังคับให้ศาลจะต้องใช้กฎหมายที่เป็นคุณไม่ว่าจะเป็นคุณในทางใด และในทางตรงกันข้าม บทบัญญัติ มาตรา ๒ วรคแรก ก็เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้ศาลใช้บทกฎหมายที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งแม้ว่าบางครั้งสถานการณ์บัญญัติจะตรากฎหมายออกมาให้มีผลย้อนหลัง ศาลก็อาจไม่ยอมรับการตีความกฎหมายที่เป็นโทษได้ ดังที่ศาลฎีกาได้เคยตัดสินไว้ในคดีอาญากรสงครามไว้ว่า พระราชบัญญัติอาญากรสงครามซึ่งมีความว่า ไม่ว่าการกระทำอันบัญญัติว่าเป็นอาญากรสงครามนั้น จะได้ทำก่อนหรือหลังวันใช้พระราช-

บัญญัตินี้ก็คือ ผู้ทำใ้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม และจะต้องไ้รับโทษตั้งที่บัญญัติไว้
ทั้งสิ้น ดังนั้นเฉพาะที่บัญญัติย้อนหลังนั้นยอมช้ก่อรั้รธรรมบัญญัติ (พ.ศ.๒๔๗๕)
มาตรา ๑๔ จึงเป็นโมฆะ ส่วนบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำหลังจากการไ้พระราชน
บัญญัตินี้แล้ว เป็นอันไ้บังคับไ้โดยสมบูรณ์ การไ้โดยฝ่ายตุลาการจึงแยกเป็น

๑. การมีผลย้อนหลังของคำพิพากษา

นอกจากสถานการณ์บัญญัติจะตรากฎหมายไ้มีผลย้อนหลังไ้แล้ว กฎหมาย
ที่ตราสร้างขึ้นก็อาจย้อนหลังไ้ กฎหมายที่ตราสร้างหรือร่างขึ้นก็คือคำพิพากษาศาลฎีกา
แม้ไทยจะไม่ถือตามหลัก common law ซึ่งมี doctrine of precedent ก็ตาม
แต่ในปัจจุบันและอดีตเราก้ยอมรับว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินมากก็เสมือนเป็นบรรทัด
ฐานในการวินิจฉัยคดีอื่น ๆ ที่ตามมาภายหลังในแนวเดียวกัน ปัญหาจึงเกิดขึ้น ถ้า
ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามพระราชบัญญัติที่เป็นความผิดอาญาศาลอาจตีความ
ว่า ตัดสินโทษคดี เช่นนี้หรือปล่อยให้พ้นผิด และภายหลังเปลี่ยนแปลงคำตัดสินก็ตั้งกล่าว
กับพ้นผิดไม่ถูกลงโทษ หรือที่เคยพ้นผิดก็ลงโทษเสีย ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าการตัดสินใหม่
ว่าผิดนี้จะมีผลย้อนหลังใหม่ ซึ่งก็เป็นการตีความเหมือนกัน แต่เป็นการตีความโดย
ศาลไม่ไ้การตีความโดยพระราชบัญญัติ ดังนั้น ถ้าการกระทำอย่างนี้ศาลตัดสินว่า
ไม่ผิด ต่อ ๆ ไปศาลตัดสินว่าผิด การกระทำก่อนที่ศาลตัดสินเอามาฟ้อง ก็ต้องถือว่า
ผิดตามที่ศาลตัดสินทั้งนั้น ถือไ้เป็นบรรทัดฐานที่บังคับไ้ สำหรับคำตัดสินที่จะมีต่อไป
ข้างหน้า แล้วก้บังคับย้อนหลังไปถึงการกระทำก่อนที่มีคำพิพากษาที่แล้วควย ซึ่งปัญหา
นี้ในสหรัฐอเมริกาไ้ยอมรับการมีผลย้อนหลังของคำพิพากษา แต่ไทยไม่รับการมีผล
ย้อนหลังของคำพิพากษา เพราะถ้าพิจารณาตามกฎหมายอาญาที่เป็นวิธีสบัญญัติของไทย
ซึ่งไ้แก่ พระราชบัญญัติไ้ไ้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.๒๔๗๗
มาตรา ๓ พระราชบัญญัติไ้ไ้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.๒๔๗๗ มาตรา ๓
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง ฯลฯ พ.ศ.๒๔๕๕ มาตรา ๒๕ และพระราชบัญญัติจัดตั้ง
ศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.๒๔๕๔ มาตรา ๓๕ จะเห็นว่ากฎหมายอาญาที่เป็นวิธี

สบัญญัติของไทยนี้ล้วนแต่ได้บัญญัติไม่รับหลักการย้อนหลังของกฎหมายวิธีสบัญญัติ อาจ เพราะเหตุผลที่ผู้บัญญัติกฎหมายต้องการความสะดวกในทางปฏิบัติของศาลที่กำลัง พิจารณาคดีอยู่ และเพื่อเป็นระยะเวลาในการตระเตรียมการปฏิบัติตามกฎหมายใหม่ ภาย

๒. การมีผลย้อนหลังของคำวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ

กฎหมายโคถำขัดต่อรัฐธรรมนูญยอมถือว่าเป็นโมฆะ ซึ่งสภานิติ- บัญญัติออกกฎหมายย้อนหลังโคถอเมื่อกฎหมายที่ไทยอนหลังนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณ บัญหว่ากฎหมายโคถขัดต่อรัฐธรรมนูญและใครเป็นผู้มีอำนาจ ชี้ขาด ผลของคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้นจะทำให้มีการย้อนหลังกฎหมายโคถหรือไม่ จึงแยก กลาวเป็นลำดับ ๆ คือ

ก) ผู้มีอำนาจชี้ขาด

เดิมศาลเป็นผู้มีอำนาจที่จะชี้ขาดกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญว่าไรผล บังคับตามรัฐธรรมนูญ (พ.ศ.๒๔๗๕) มาตรา ๒๑ โคถ คังคำพิพากษาศาลฎีกาคือ อชญากรสงคราม ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และต่อมาก็มีพระราช บัญญัติจัดสรรที่ดินแก่สังคม เพราะเหตุนี้จึงทำให้นักนิติศาสตร์เห็นช่องว่างในเรื่องนี้ ในรัฐธรรมนูญ (พ.ศ.๒๔๗๕) คังนั้นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๔๘๕) จึงได้ บัญญัติคังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญไว้ใน มาตรา ๘๘ เพื่อเป็นองค์กรกลางในการที่จะ วินิจฉัยว่า กฎหมายโคถขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และมีรัฐธรรมนูญอีก ๒ ฉบับที่บัญญัติ ถึงเรื่องนี้คือ รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๔๗๕) และรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๑๑) และรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๑๗ ที่บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้ คังนี้จึงทำให้เกิด ปัญหาต่อไปอีกว่า ถ้าหากในระหว่างที่รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายโคถขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โคถถูกยกเลิก ไปเสียแล้ว ใครเป็นผู้วินิจฉัยสำหรับปัญหานี้ก็ยุติแล้วตามคำพิพากษาศาลฎีกาคือ ๒๒๕/๒๕๑๖

ซึ่งวินิจฉัยไว้ว่า เมื่อยังไม่มีรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นแน่นอน และไม่มี
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ การวินิจฉัยบทกฎหมายใดตลอดทั้งการ ที่ความตามรัฐธรรมนูญ
อันมีใช้เป็นเรื่องในวงงานของสภา ศาลย่อมมีอำนาจกระทำได้ (ดูคำพิพากษามีกา
ที่ ๗๖๖/๐๕, ๒๒๒/๐๖, ๑๖๐๒ - ๓/๐๕) เว้นแต่จะมีกฎหมายโดยเฉพาะบัญญัติ
ให้อำนาจหน้าที่พิจารณาตีความรัฐธรรมนูญไปตกอยู่แก่สถาบันอื่น

อีกปัญหาหนึ่งก็คือ ในระหว่างที่ไม่มีรัฐธรรมนูญจะมีการพิจารณาว่าบท
กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญใดหรือไม่ ตามคำพิพากษามีกาที่ ๗๖๖/๒๕๐๕ ก็
วินิจฉัยไว้ว่า บทกฎหมายใดมีผลใช้บังคับได้หรือไม่เพียงใหนั้น เป็นการพิจารณาถึงบท
กฎหมายนั้นเมื่อขณะประกาศออกใช้บังคับ หากใช้เฉพาะแต่เวลาที่จะยกขึ้นใช้บังคับ
แก่คดีหนึ่งคดีใดไม่ เพราะถาบทกฎหมายใดใช้บังคับมิได้แล้วก็ย่อมจะใช้บังคับมิได้
มาแต่แรก หากใช้เพียงจะมาใช้บังคับมิได้เอาเมื่อยกขึ้นบังคับแก่คดีใดโดยเฉพาะไม่

ข) การมีผลย้อนหลังของคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษา

ถ้ารัฐธรรมนูญใดบัญญัติเรื่องกฎหมายไม่มีผลย้อนหลังไว้ ก็ย่อมเป็นการ
ผูกมัดฝ่ายนิติบัญญัติแต่ถ้าไม่ระบุไว้ ศาลไทยก็จะพยายามวางหลักเรื่องนี้จากเสรีภาพ
ในศาลอื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญใดบัญญัติไว้ โดยให้เหตุผลว่าสังคมจะขาดความ
มั่นคง ถ้าผู้กระทำไม่ทราบถึงฐานะตามกฎหมายในอนาคต ซึ่งเท่ากับว่ารัฐธรรมนูญ
ใดบัญญัติรับรองหลักนี้โดยทางอ้อม

อนึ่ง ถึงแม้ว่าไทยจะไม่ยอมรับหลักการย้อนหลังของคำวินิจฉัยหรือ
คำพิพากษาวากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ขั้นของการพิจารณาว่า กฎหมายใดขัด
หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญต่างกันคือ ตามหลักรัฐธรรมนูญไทย เมื่อศาลเห็นว่าบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ศาลนั้นรอคดีไว้ก่อนแล้วส่งความเห็นของ
ศาลไปให้คณะกรรมการตุลาการหรือตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและวินิจฉัย เมื่อ
ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเป็นอย่างไแล้ว ศาลจึงตัดสินคดีตามคำวินิจฉัยของคณะ

ตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น หรือกล่าวได้ว่า การวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ในประเทศไทยเป็นการวินิจฉัยเมื่อกฎหมายนั้นได้ถูกประกาศให้ใช้แล้ว

จะเห็นได้ว่าศาลและนักประยุกตกฎหมายไทยยึดมั่นในหลักกฎหมายอาญา ไม่มีผลย้อนหลังอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้จะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกา อรรถาธิบาย และกฎหมายเกี่ยวกับเขตกอำนาจศาลและวิธีพิจารณาของศาล และทางฝ่ายสถานะนิติบัญญัติก็ถูกพันธที่จะไม่ออกกฎหมายอาญาย้อนหลัง / ส่วนที่มีโทษกฎหมายอาญา แม้จะเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาก็ตาม แต่เป็นส่วนที่มีโทษเกี่ยวกับความผิดและโทษ เช่นนี้ก็ยอมมีผลย้อนหลังได้ หรือกฎหมายย้อนหลังในทางแพ่ง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑/๒๕๕๒ ถ้าไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะไม่มีบทบัญญัติการห้ามย้อนหลังในทางแพ่ง แต่ในทางที่ความศาลฎีกาก็จะไม่ใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นโทษ เช่น การกำหนดค่าไรสุทธิตามประมวลรัษฎากร ซึ่งศาลถือว่าต้องบังคับตามกฎหมายในเวลานั้น ไม่ใช่ให้นำกฎหมายที่ยกเลิกไปแต่ปี ๒๕๐๒ (ประมวลรัษฎากร ฉบับที่ ๔) มาใช้ย้อนหลังในการเก็บภาษีจากค่าไร พ.ศ. ๒๕๐๓ หาได้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๗/๑๐)

นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายที่เป็นคุณนั้น ศาลและนักประยุกตกฎหมายก็ได้ใช้หลักกฎหมายในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เนื่องจากบทบัญญัติแห่งมาตรา ๓ ได้บัญญัติไว้กว้าง ๆ ว่า ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณไม่ว่าในทางใด ๆ แต่ในปัจจุบันไทยเองก็มีแนวโน้มในการบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังมากขึ้น โดยอ้างว่าเพื่อประโยชน์ของสังคม และสังคมประสงค์ให้มีการลงโทษ เช่นนั้นก็มีผลย้อนหลังสำหรับการกระทำเช่นนั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ เท่าที่ปรากฏจากคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง ๆ มีอยู่ประมาณ ๔ ครั้ง ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายอาญาย้อนหลัง สมภพ โทตระกิตย์ "การควบคุมกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ" นิติศาสตร์ (มหาวิทยาลัยธรรม-ศาสตร์) ตอน ๑ (มิถุนายน ๒๕๑๓) ๒:๖๘ - ๓๐.